

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 766

מסכת יומא ע"ט - פ"ה ♦ מעשר שני ב', ד' - ב', י

בס"ד, כ"ה שבט תשע"ד

השבוע בגליון

- ♦ סגולות וקמיעות
- ♦ נערה שבלעה סם מוות
- ♦ האם מותר להמתיק את האיסור ביום הכיפורים?...

- ♦ מה הוא שיעור "כמלא לוגמיו"?
- ♦ שיעורי אכילה ושתייה ביום הכיפורים
- ♦ יום טוב שני של יום הכיפורים

דבר העורך

חלוקת מגרשים חינם

אין כל ספק, כי כל לומד דף היומי נושא בליבו את תחושותיו האישיות לגבי הדף היומי, המהווה חבל הצלה עבור רבבות יהודים, שאלמלא הדף היומי לא היו זוכים להתחבר אל התורה הקדושה, המייחדת אותנו כעם סגולה.

אי שם, בצפון הארץ, מתגורר יהודי לומד דף יומי, בשם ר' ש. ב. הי"ו, אשר ביטא את רגשותיו העזים באופן מיוחד במינו, ומסרם בעבר לגליונו.

בעברי נמנית על האנשים שאינם לומדים דף יומי, לא מפני שאינם מעוניינים, לא משום שאינם חפצים, ואף לא בשל כך שאינם יודעים מה הוא "דף היומי". פשוט לא ידעתי מה היא תורה.

ר' ש. מספר כי "התחנך" בבית ספר כללי, גדל והתבגר ללא ידע בסיסי ביהדות, אך ביום מן הימים הבליח הניצוץ היהודי, הרמץ הנסתר התלקח והפך ללהבת אש גדולה, ור' ש. התעטר בכיפה ופנה אל בית הכנסת.

באי בית הכנסת באזור מגוריו, שגם עמם שוחחנו, מספרים, כי השתאו למראה התקדמותו המהירה. מתפללי בית הכנסת נוכחו עין בעין מידי שבת, כי חל בו שינוי והבדל נוסף מן השבת הקודמת, ועד מהרה הוא השתלב בשלמות בחיי תורה מלאים. ברוך ה'.

כאשר התכוננתי לקראת סעודת מצווה, לרגל כך שזכיתי לסיים מסכת, ברוך ה', החלטתי להזמין אל הסעודה גם תלמידי חכמים, רבנים מגידי שיעור בדף היומי, וגם ידידים וחברים מן העבר השני, אלה שהכרתי במהלך רוב חיי, מפני שרציתי להעביר להם את תחושת ההפתעה שחווייתי אני בעצמי, כאשר נודע לי לראשונה, כי עם סיום מסכת עורכים סעודת מצווה. עצם הידיעה הנכבדה הזו, מחדדת ומבהירה את חשיבות לימוד התורה.

דף פ/א

מה הוא שיעור "כמלא לוגמיו"?

במאמר זה נעסוק בהלכה הבאה שכתב השולחן ערוך (או"ח סימן תרי"ב סעיף ט'): "השותה ביום הכיפורים מלא לוגמיו (רמ"א: פירוש מלא פיו), חייב; ומשערים בכל אדם לפי מה שהוא, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו; ולא מלא לוגמיו ממש, אלא כדי שישלקנו לצד אחד בפיו ויראה כמלא לוגמיו, והוא פחות מרביעית באדם בינוני".

הלכה זו נפסקה לאור דברי גמרתנו, כי שיעור השתייה עליו מתחייבים ביום הכיפורים הוא "כמלא לוגמיו".

שיעורי אכילה ושתייה ביום הכיפורים: ביום הכיפורים אסור לאכול ולשתות. אולם, ככל דיני אכילה ואיסורי אכילה שבתורה, אין נענשים על אכילה או שתייה מועטת, כי אם משיעור מסויים. שיעור זה שונה מיתר שיעורי אכילה ושתייה שבתורה. בעוד שיעור אכילה לגבי מצוות ואיסורי האכילה הוא "כזית", וכגון, האוכל איסור נענש אם אכל "כזית", הרי ששיעור אכילה ביום הכיפורים הוא "ככותבת" - מעט פחות משיעור "כביצה". בעוד שיעור שתייה הרווח הוא "רביעית הלוג", הרי ששיעור שתייה ביום הכיפורים אינו קבוע, אלא תלוי בגודל חלל הפה של האדם השותה! טעם הדבר: לפי שאיסור שתייה ביום הכיפורים נובע מחובת העינוי ביום זה, "ועיניתם את נפשותיכם", וחכמים קיבלו מדור דור, כי אדם מפיג את העינוי על ידי שתייה בשיעור זה.

"לוגמיו" הם הלחיים (תפארת ישראל, כאן בראש הפרק). "מלא לוגמיו" הוא שיעור משקה בנפח של כל הפה. "כמלא לוגמיו", אומרת גמרתנו, הוא שיעור משקה בנפח של מחצית חלל הפה, כפי שמגדיר הרמב"ם (בפירוש המשניות), "שישתה כל כך שכשמסלק אותו לצד אחד מפיו, היה אותו הצד בולט ונראה". המשנה ברורה (שם, ס"ק כ"ה) מבהיר את הדברים: "דלא בעינן שיהא שני הלחיים מלאין משקה, אלא די שיהא אחד מלא ובולט, אלא שאז יראה ממילא כאלו שניהם מלאין". כלומר, צד אחד של הפה גדוש עד כלות במשקה, ובמצב זה תופחת גם הלחי השנייה.

המבקש לדעת כמה הוא שיעור משקה "כמלא לוגמיו" של אדם ממוצע, מתוודע לדברי גמרתנו האומרת, ששיעור כמלא לוגמיו של אדם ממוצע הוא "פחות מרביעית".

כמה הוא שיעור זה של "פחות מרביעית"? ברור הדבר חיוני לחולים שנצטוו לשתות ביום הכיפורים על ידי רופאיהם, שכן, אף על פי שנפסק להלכה כי יש איסור מהתורה גם בשתיית פחות מהשיעור הנקוב ["חצי שיעור אסור מהתורה"], אין איסור זה שווה בחומרתו לשתיית שיעור, ולפיכך נחוץ לדעת מה הוא שיעור "מלא לוגמיו".

ובכן, לגבי שיעור "רביעית הלוג", עסקנו בהרחבה במאמר "רביעית של תורה, הפולמוס ועילותיו" [בנא בתרא נח/ב]. יש הסוברים כי שיעור רביעית הוא 86 גרם, ויש שהגדילו את הכמות, ולדעתם שיעור רביעית הוא 150 גרם. הואיל ולגבי שיעור איסור השתייה ביום הכיפורים יש להלך לחומרא, הרי שלגבי יום הכיפורים נוקטים משיעור רביעית הוא 86 גרם.

כמה הוא שיעור "כמלא לוגמיו" של אדם ממוצע, עליו אמרה הגמרא כי הוא "פחות מרביעית"? מדברי הר"ן עולה כי השיעור הוא "פחות מרביעית מעט". מאידך, הרא"ש (פסחים פ"י סימן י"ח)

לעילוי נשמת

הבחור **אור סירוטקין** ז"ל בן יבדלחט"א ר' יואל ומוריאל הי"ו

נלב"ע כ"ח בשבט תשע"א **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

ובעלי התוספות (פסחים קז/א, קח/ב; עירובין עט/ב), כתבו, כי שיעור "כמלא לוגמיו" הוא "רוב רביעית" (ראה ביאור הלכה סימן רע"א סעיף י"ג ד"ה רובו).

עדיין אין ברור השיעור המדויק, שהרי "רוב" יכול להיות 51%, 70%, או 89%.

להלכה נקטו הפוסקים לחומרא מחמת הספק, ולפיכך, לגבי יום הכיפורים נוקטים כי שיעור "כמלא לוגמיו" הוא מעט יותר ממחצית רביעית, ה"רוב" הקטן ביותר. שיעור זה הוא 43 סמ"ק, והגר"י קנייבסקי זצ"ל כתב (שיעורין של תורה), כי לכל הדעות 40 גרם אינו שיעור "מלא לוגמיו".

חשוב להדגיש כי חולה הזקוק לשתות כמות גדולה מ-43 גרם, עדיין יקפיד, אם הדבר אפשרי מבחינה רפואית, לשתות כמות המוגדרת כ"רוב רביעית", לפי אותן שיטות שכמלא לוגמיו הוא כמות גדולה יותר מ-43 גרם.

יום טוב שני של יום הכיפורים

מנהג מעניין נהג בתקופות קדומות בקהילות ישראל, לנהוג יום טוב שני של יום הכיפורים - לצום יומיים תמימים!

מנהג זה מוזכר בספרי הראשונים והפוסקים הקדומים, והרמ"א מזכירו בשם האור זרוע במילים קצרות בשלהי הלכות יום הכיפורים (שולחן ערוך אור"ח סימן תרכ"ד סעיף ה'): "ויש מחמירים לעשות שני ימים יום הכיפורים... ואין לנהוג בחומרא זה, משום דיש לחוש שיבוא לידי סכנה".

במנהג זה נהגו ראשונים רבים בארצות אשכנז, חסידים ואנשי מעשה, בהם רבי יצחק הלוי, רבי יהודה ברבי ברוך, רבי יהודה החסיד, הראב"ה, ר"י בעל התוספות, תלמידיהם, ועוד, ובעל כפתור ופרח (פרק א') מציין, כי לא נהגו בו אלא "המהדרין מן המדרין" (ראה הג"מ סוף הלכות שביעת עשור, סמ"ג ל"ת ס"ט, או"ז ח"ב סוס"י רפ"א, פסקי תוספות מנחות סימן ר"א, ועוד).

אם ירצה ה', במסכת ראש השנה נקדיש מאמר לבאר מדוע אכן ביום הכיפורים אפשר להמנע מהנהגת שני ימים, בשונה מיתר החגים. במאמר זה נתמקד בפרטי המנהג המעניין שרווח ביותר בתקופות עברו, כפי שאפשר ללמוד מעשרות ספרי הקדמונים הדנים על אודותיו בהרחבה.

מנהגם היה לצום ולא לעשות מלאכה יומיים תמימים, כאמור [אם כי בספר רש"י ותלמידיו מתואר מנהג תמוה, לפיו ביום השני צמו רק בלילה, אך ביום כבר אכלו. מחבר הספר מציין כי אינו מבין מנהג זה, שכן, אם יש צורך לצום, מה יש בו בלילה שאין ביום. אף אם נניח כי אכלו מפני פיקוח נפש, הרי שאין הדבר תלוי ביום או בלילה, אלא היה עליהם לצום עד שיחושו כי הם מגיעים לכדי פיקוח נפש (סדור רש"י סימן ר"ד, מחזור ויטרי עמוד 381, ועוד, ואנציקלופדיה תלמודית ערך יום הכיפורים הערה 2195)].

לא זו בלבד, אלא שנהגו ביום השני בכל מנהגי יום הכיפורים, כולל תפילות וקריאת התורה (טור אור"ח סימן תרכ"ד, ועוד), שכן, לדעתם, קיים חיוב לנהוג יום טוב שני, אלא שפטרו את מי שאינו יכול מפני הסכנה. זאת, ועוד: נראה שאף לא הניחו תפילין ביום זה (ראה בליקוטי סמ"ק מצורף סימן ר"ח שנסתפק בדבר).

כנגד מנהג זה יצאו גדולים רבים. הרא"ש וגדולי הדורות מחו בתוקף נגד אלה שהתפללו ביום זה תפילות וקראו קריאת התורה של יום הכיפורים, ואסרו זאת אפילו יש להם מניין לעצמם. ראשונים אלה קובעים, כי מותר לומר פיוטים וסליחות לאחר התפילה, אך לא לקרא בתורה; אם מפני שאין תקנת חז"ל שתאפשר לברך ברכות של יום הכיפורים ביום שלמחרתו, ונמצאו ברכות אלו לבטלה והמתפלל לא יצא ידי חובה (טור שם וב"י, ורשב"ץ בר"ה כא/א, ועוד), ואם מפני שיש כאן חשש "לא תתגודדו" או יהרהר (בית יוסף ומגן אברהם סוף סימן תרכ"ד), ולפיכך עליהם גם להניח תפילין ביום זה כשאר ימי החול (שם ולבושי שרד).

היו מן הראשונים ששללו את המנהג מכל וכל, וכתבו שאין לו מקום בהלכה שכיון שחז"ל לא תקנו כן מיותר הדבר (הגמ"י שם, ובמג"א ומשנ"ב סוס"י תרכ"ד, ועוד, עיין באנציקלופדיה תלמודית ערך יו"ט שני, הערה 1090), ואף אסור לנהוג כן משום חשש סכנה (או"ז שם).

דעה חשובה קיימת בראשונים לפיה מי שינהג כן, אפילו פעם אחת, חייב להחזיק במנהג כל ימי חייו! יש שהפליגו ואמרו, שאפילו התנה שבאופן חד פעמי הרי הוא נוהג כך - עליו להתמיד במנהגו כל חייו. אבל אחרים פסקו, כי אפשר להתנות שנוהג כן זאת הפעם בלבד. להלכה נפסק, כי גם מי שנהג כן פעמים אחדות, רשאי לערוך התרת נדרים (ראה טור סוס"י תרכ"ד, ובנו"כ, ובלבוש ורמ"א ומשנ"ב שם).

לסיום נציין את שכתבו האחרונים לפני מאות שנים, כי כבר בתקופתם לא ראו ולא שמעו על אדם הנוהג להתענות גם ביום שאחרי יום הכיפורים (ב"ח סימן תרכ"ד וראה גם חיי אדם כלל קמ"ה סעיף מ"ג).

דף פג/א מי שנשכו כלב שוטה

סגולות וקמיעות

במשנתנו נחלקו התנאים: "מי שנשכו כלב שוטה, אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו, ורבי מתיא בן חרש מתייר".

בשעה היעודה התאספו בבית אנשים מסוגים שונים, חלקם עם כיפה מגוהצת שנחה על ערימות מגוונות של תלתלים.

הסעודה החלה. שירה וזמרה, ברכות ומאכלים, והנה, ר' ש. קם וביקש את רשות הדיבור. הרי לפניכם דבריו היוצאים מן הלב, כמות שהם:

חברים יקרים. ברצוני לספר לכם מעשה קצר.

אי פעם החליט מלך נדיב ורחמן, לאפשר לכל נתין בממלכתו להגיע לדירה משלו. הארץ רחבת ידיים, אמר ליועציו, ומדוע לא נשכן בה את האזרחים, שיהנו מטובה. קול קורא יצא מטעם הכרוז המלכותי, כי בתאריך מסויים יחולקו מגרשים לבנייה, חנים אין כסף. החלוקה תמשך על פני יום אחד בלבד. נקל לשער כי הכל נהרו לשם, אנשים, נשים וטף.

אחי ורעי היקרים, הרים ר' ש. את קולו, כיצד תתייחסו לאדם העומד בתור מתוך ידיעה כי אחיו האהוב גם שנת ישרים ואינו יודע על דבר החלוקה, אך הוא אינו עושה מאומה! פשוט מתעלם! הן היינו בזים לו בכל לב. כך מתנהג אחי! הזדמנות של פעם בחיים נקרית לפניו, והוא אינו מיידיע אותו ומקיצו משנתו!?

וכיצד תתייחסו לאדם שאחיו אינו מגיע לחלוקת המגרשים מפני שהוא טוען, כי כבר שכר דירה לשבעה חודשים, ומה ממנו יהלך מה יהא לאחר מכן. אם האח לא יעמוד ויסביר לו בכל שפה שבעולם, כי טעות מרה טועה הוא, הרי הוא מאבד את הזדמנות חייו להגשים את האחוה ואת קשר הדם שביניהם. אם לא עכשיו, אימת!?

"**אני**", פנה ר' ש. לידידיו בהתרגשות רבה, גיליתי את הדבר המשתלם ביותר. זכיתי ללמוד תורה! ואני חש כי אגוד בידידות העזה שבינינו, אם לא אגלה את אזנכם על כך. הרי זו הזדמנות חיים, שאי אפשר לוותר עליה! וכי אשמור מידע זה לעצמי? וכי לא אשדל את מי שאינו מבין מדוע זה הכרחי עבורו. זו הרי תגלית החיים! דעו לכם, כי זה ממש הכרחי, אי אפשר בלי זה. אין מי שלא צריך. יש אולי מי שעדיין אינו יודע. אבל אני ידיד שלכם, וברצוני לגלות באזניכם, יהודים אנו, קיבלנו בהר סיני את המתנה הגדולה בעולם. אחי. בואו לימדו תורה!".

סעודת הסיום המופלאה הסתיימה בדמעות של התרגשות, ותלמיד חכם שנכח במקום שח לנו: "מלומד דף יומי מתחיל, למדתי אני, מגיד שיעור ותיק, כי הדף היומי מאחד את העם ומשיב בנים לגבולם".

המעניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף פא/ב כל האוכל ושותה בתשיעי... כאילו התענה תשיעי ועשירי

צמים יומיים...

שאלו נשאל הרבי רבי העשיל (בילדותו כנראה), מדוע אין מתענים בחוץ לארץ יומיים, כדרך שעושים תמיד יום טוב שני של גלויות. ענה תיכף ומיד:

הרי אמרו חז"ל שהאוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי, ונמצא שאכן צמים יומיים תמימים...

דף פא/ב כל האוכל ושותה בתשיעי... כאילו התענה תשיעי ועשירי

קשה לאכול לשם שמים

כותב המלבי"ם, קשה יותר לאכול לשם שמים מלצום לשם שמים...

דף פה/ב אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין **כשהרופא הוא האבא**

כאשר הרופא הוא אביו של החולה, הכל מבינים כי מלבד שמעיניו נתונים לריפוי,

רפואה סגולית: הרמב"ם (בפירוש המשניות) מסביר, כי נחלקו התנאים אם איסורי התורה נדחים מפני רפואה סגולית. לדעתו, אכילת כבד הכלב השוטה היא רפואה סגולית, ומאחר שחכמים אוסרים, הלכה כמותם, ואין להתיר את איסורי התורה למען רפואה סגולית: "אין עוברים על מצוות אלא ברפואה בלבד... בדברים המרפאים בטבע, והוא דבר אמיתי הוציאו הדעת, והנסיון הקרוב לאמת. אבל להתרפאות בדברים שהם מרפאים בסגולתן אסור. כי כחם חלש, אינו מצד הדעת, ונסיונו רחוק... וזה העיקר דעה וזכרהו, כי הוא עיקר גדול". כלומר, הרמב"ם קובע, כי גם במקרה שהמעשה עצמו אינו מהווה איסור, אסור לעשות כן מפני "דרכי האמורי".

ברם, ראשונים רבים לא קיבלו את דעתו של הרמב"ם. הרשב"א (שו"ת, ח"א סי' תי"ג - קפ"ז - תתכ"ה) עוסק בדיון זה לאחר שנשאל אם מותר לחרוט דמות אריה על טס של זהב או כסף לצורך רפואה לחולי מעיים. הואיל וסגולה זו אינה טבעית, האם יש בדבר משום איסור "דרכי האמורי".

הרשב"א אינו עונה על השאלה לפני שהוא מקדים, כי "כל ימי גדרתי בעדי ולא אצא חוץ מגדרי לבל אשים דיבורי במה שרבו בו החקירות עד אמצא איש נבון וחכם להוציאני ממבוכות הנסתרות", אך השואל "אוחז בערפי להוציא מה שאין לי חפץ בו".

לאחר הקדמה זו מתיר הרשב"א את הדבר, תוך שהוא מוכיח ממשנתנו כי אין חוששים ברפואה לאיסור דרכי האמורי והוא מסיים, כי אף רבו הרמב"ן התיר לעשות סגולה זו, "ואין גדול ממנו בחכמה ובמניין ויראת חטא". אמנם, בבדק הבית (יו"ד קמ"א) הביא הבית יוסף, כי היו שמועות שהרשב"א חזר בו לאחר בקשת חכמי דורו, אך הוא דוחה שמועות אלו מכל וכל.

במה נחלקו, איפוא, תנאי משנתנו? המפרשים מבארים כי הם נחלקו אם אכילת אבר מהכלב נחשבת כרפואה מוחזקת, ולפיכך יש להתייחס אל אכילת הכבד כרפואה לכל דבר, או שמא אין אכילת הכבד נחשבת רפואה מוחזקת, והרי היא אסורה, מפני שהכלב הוא בעל חיים טמא, וכן משמע מפירוש רש"י.

נערה שבלעה סם מוות: שאלות מסוג זה חזרו ונשנו במהלך הדורות. החיד"א (ברכי יוסף או"ח ש"א ס"ו) נשאל לגבי נערה שבלעה סם מוות. באותה תקופה רווחה סגולה בדוקה לסם המוות, שהחולה יבלע קמיע מיוחד. אכן, בעיצומו של יום השבת כתבו עבורה את הקמיע, ומיד הקיאה את סם המוות ונרפאה. ותהום כל העיר, על אשר חילל כותב הקמיע את השבת, והריצו שאלה אל החיד"א, אם עליו לעשות תשובה והיאך.

החיד"א השיב, כי שני אחים, הלא הם האדמת קדש (ח"א יו"ד סימן ו) ואחיו בעל פרי הארץ (ח"ג סי' ג) הוכיחו, כי לדעת הרמב"ן והרשב"א מותר לעבור על איסור תורה כדי לבצע רפואה סגולית. החיד"א מוסיף, כי במקרה זה גם לדעת הרמב"ם אינו צריך לעשות תשובה, שהרי סוף סוף מעשה זה הציל את הנערה ממוות בטוח ונמצא שהציל נפש מישראל.

אדם שנתקף בשגעון חריף: ספר אדמת קדש עליו הסתמך החיד"א, נשאל על אודות אדם שנתקף בשגעון חריף, עד שנאלצו לכבול את ידיו ואת רגליו בשלשלאות ברזל. השאלה שעלתה היא, אם מותר לרפאו על ידי אכילת תרנגולת מתה שלא נשחטה, לאחר שאדם שנרפא מחולי זה העיד, כי ריפאוהו על ידי אכילת תרנגולת נבלה, ואכן, בעל אדמת קדש התיר את הדבר לאור שיטת הרשב"א.

במקרה אחר מספר החיד"א (ברכי יוסף יו"ד סימן ר"צ ס"ב ב'), כי פעם אירע שנזקק לעור צבי כדי לכתוב קמיע לחולה, ולא נמצא בידם עור צבי והתירו הפוסקים לחתוך עור מספר תורה! ולגרד את שמות הקדש שעליו! כדי לכתוב קמיע ולהציל את החולה.

יש להדגיש, כי הדברים אמורים רק ב"הוחזק גברא" - האדם הוחזק לכותב קמיעות מועילות, או "הוחזק קמיעא" - חזקה שקמיע זו מצילה [על ההגדרות והפרטים, ראה בשולחן ערוך או"ח סימן ש"א סעיף כ"ה ובמשנה ברורה שם], אך בלא זה ודאי שהדבר אסור, ולפיכך בימינו, כמעט לא שייך היתר זה.

דף פג/א מי שאחזו בולמוס

האם מותר להמתיק את האיסור ביום הכיפורים...?

אם בישראל זכתה לארבעה בנינים גדולי תורה, שניים מהם מוכרים לכל: רבי יחיאל העליר, בעל עמודי אור, ורבי יהושע העליר, בעל "חוסן יהושע".

במכתב ששלח רבי יחיאל לאחיו רבי יהושע, הוא דן בשאלה מרתקת. ידוע לכל כי פיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה. לפיכך מחללים את השבת לריפוי חולה מסוכן; ביום הכיפורים החולים אוכלים בהוראת רופאיהם, ועוד.

ובכן, חולה שרופאו הורה לו לאכול ביום הכיפורים מנת בשר, רשאי להכין לעצמו מנה מתובלת כדבעי, עריבה לחיך וטעימה, או שמא עליו לבחור בשר כחוש, דל-טעם, ולבשלו בלא תבלינים? לאמר, בריאות - כן, הנאה - לא! כמו כן, חולה שחייב לשתות ביום הכיפורים, יכול ללגום להנאתו משקאות טעימים, או שמא חובה עליו לשתות את הדרוש לו, אך ללא טעם.

לעילוי נשמת

הר"ר **יחזקאל עקשטיין** ז"ל
ב"ר דוד ז"ל נלב"ע כ"ד בשבט תשס"ג
תנצב"ה

הונצח ע"י משפחת
הר"ר **דוד אקשטיין** שיחיו - בלגיה

לעילוי נשמת

הר"ר **מאיר קאהן** ז"ל ב"ר שמואל צבי הי"ד
ומרת **מלכה צביה קאהן** ע"ה ב"ר זכריה הי"ד
נלב"ע כ"ו בשבט תשכ"ט
ולע"נ מרת **שרה פרומה וייץ** ע"ה ב"ר מאיר ז"ל
ורפאל וייץ ז"ל ב"ר יצחק ז"ל **תנצב"ה**
הונצחו ע"י **בנימין** וזו' **לאה קרניאל** שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **ישעיה נפתלי שוורץ** ז"ל
ב"ר טוביה אליעזר ז"ל נלב"ע כ"ו בשבט תשכ"ג
תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידינו הר"ר **טוביה**
אליעזר שוורץ ומשפ' שיחיו - בני ברק

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף שטרן** ז"ל
ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע כ"ט בשבט תשמ"ג
תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק דורמבוס** ז"ל
ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע ל' בשבט א' דר"ח אדר תשנ"ג
תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

בעל עמודי אור (שו"ת, סימן ל' - סימן ס"ד) מצדד (עפ"י הגמ' בשבועות יח/א, ע"ש), כי תוספת באיכות אסורה אף היא. וכשם שחולה אינו רשאי לאכול יותר מכפי צרכו, כך אינו רשאי להרבות באיכות המאכל.

אם נכון חידושי זה, הוא כותב, אפשר לבאר את סוגייתנו באופן נפלא.

כה נאמר בגמרתנו: "אמר רבי נחמן אמר שמואל - מי שאחזו בולמוס, מאכילין אותו אליה בדבש. רב הונא בריה דרב יהושע אמר: אף סולת נקיה בדבש. רב פפא אמר, אפילו קמחי דשערי דביבשא".

נראה כי האמוראים ביקשו ללמד רפואות שונות לריפוי חולי הבולמוס. ברם, מדברי הירושלמי (יומא פרק ח' הלכה ה') מוכח, כי הם ביקשו להשמיענו הלכה. איזו הלכה?

לאור דברי, כותב בעל עמודי אור, אפשר לפרש את הדברים באופן הבא: אדם זה שנתקף בבולמוס, רשאי לאכול מאכלות אסורות לריפוי, אם אין בפניו מאכלים כשרים. אמר רב נחמן, גם אליה בדבש, שהנאת אכילתה מרובה, הוא רשאי לאכול ממאכלות אסורות [כגון, אליה נבלה], לפי שזקוק לה לריפוי. רב הונא אמר: לדעתי אפשר להרפא מבולמוס גם באמצעות סולת נקיה מתובלת בדבש, ולפיכך, אם לפניו סולת אסורה [כגון, כלאי הכרם] או אליה אסורה - יאכל את הסולת וימעט בהנאתו. רב פפא אמר, אם לפניו קמח שעורים מתובל בדבש, לא יקח אליה או סולת, לפי שאפשר להרפא גם בקמח שעורים, שהנאתו פחותה מאלו.

הוא אשר ביקשו האמוראים ללמדנו, כי אם נדרשים לעבור על איסור עבור פיקוח נפש, יש למעט באיכות [וע"ש עוד ביאור נפלא בדברי רבי יוחנן בסוגייתנו].

בסיום דבריו הוא מדגיש, כי אם עליו לבחור בין מאכל מרובה כמות שהנאתו מעוטה, לבין מאכל זעום כמות שהנאתו מרובה, ודאי יבחר במאכל ששיעורו קטן, מפני שעיקר האיסור הוא בריבוי הכמות.

הוראתו עשתה לה כנפיים, ולא חלף זמן רב עד שהתייחס אליה הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל, בספרו אור שמח (הלכות מאכלות אסורות פרק י"ד הלכה י"ד). האור שמח כותב, כי לדעתו אין הדברים נכונים. תוספת איכות אינה נחשבת כתוספת לאיסור, האיסור אינו מתרבה וגדל בשל כך [וע"ש שמיישב את ההוכחה ממסכת שבועות].

לסיום ראוי להדגיש, כי חולה שיכול לטול את תרופותיו האסורות לאכילה באופן שאינו נחשב "אכילה" מן התורה - חייב לעשות כן. וכגון, אם לפניו מאכל מר שאינו נחשב ראוי לאכילה, לא מותיקנו (ראה שו"ת חתם סופר ח"ו סימן כ"ג, וראה באריכות בספר שבת שבתון סעיף פ"ד, מקורות ופרטי דין זה).

הוא גם יעשה את כל המאמצים כדי להפחית מכאביו של בנו יקירו. "אשריכם ישראל!", אומר רבי עקיבא, שאביכם הוא המטפל בכם! "מי מטהר אתכם? אביכם שבשמים!" (נתיבות שלום).

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה, 24 שעות ביממה מתחברים לשיעור המרתק

להאזנה חייגו: 073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

פותרים מוצאים מבינים

יצא לאור

כרך נוסף בסדרת מאורות ההלכה שנותנת תשובה מידית לכל שאלה הלכתית

סיכום של ספרי ההלכה האחרונים • ניסוח בהיר וקולח • כ-3500 ערכים במפתח העניינים

ניתן להשיג בחנויות המובחרות | מאורות הדף היומי: 1700-500-151